

Po co mi prawa człowieka?

Polecamy nasze podręczniki do WOS-u

do szkoły
podstawowej
i ponadpodstawowej

Więcej informacji na:

- koss.ceo.org.pl/
- [koss.ceo.org.pl/facebook](https://www.facebook.com/koss.ceo.org.pl/)

Na naszej lekcji zastanowimy się, czym właściwie są prawa człowieka oraz kogo chronią, przed kim i w jaki sposób.

Opowiemy też o tym, do czego mamy prawo oraz o tym, jak wygląda system ochrony praw człowieka, przyjrzymy się też prawom dziecka.

Na lekcji
będziesz szukać
odpowiedzi
na pytania:

- Jakie mamy prawa człowieka i jaki jest stopień ich ochrony?
- Czym jest wolność słowa i jakie są jej granice?
- Jak są nadużywane prawa człowieka do mało szlachetnych i sprzecznych z duchem tych praw celów?
- Czy prawa człowieka w przypadku nastolatków podlegają jakimś ograniczeniom?

A po lekcji
będziesz
potrafił(a):

- wymienić polskie i międzynarodowe organy ochrony praw człowieka;
- opisać rozwój systemu praw człowieka;
- wyjaśnić, jakie są granice praw człowieka.

Kilka słów o autorach

dr hab. Dagmara Woźniakowska-Fajst – prawniczka, kryminolożka. Pracuje na Uniwersytecie Warszawskim. Specjalistka od edukacji prawnej. Uwielbia uczyć: studentów, nastolatki, mniejsze dzieciaki i osoby bardzo dorosłe. Poza tym robi badania naukowe i pisze m.in. o przemocy, stalkingu, ofiarach przestępstw, zachowaniach dewiacyjnych nieletnich i kobiet, medialnym prezentowaniem przestępczości, przestępczości cudzoziemców oraz polityce wymiaru sprawiedliwości.

prof. INP PAN dr hab. Witold Klaus – prawnik, kryminolog, badacz migracji i aktywista społeczny.

Pracuje w Instytucie Nauk Prawnych Polskiej Akademii Nauk oraz współpracuje z Ośrodkiem Badań nad Migracjami Uniwersytetu Warszawskiego. Jest także członkiem wielu organizacji społecznych. W swojej pracy naukowej zajmuje się badaniem przestępczości, osób pokrzywdzonych przestępstwami, migracją oraz uchodźstwem, prawami człowieka migrantów oraz migrantek, badaniem osób wykluczonych, np. osób w kryzysie bezdomności. Działa także aktywnie na rzecz wzmocnienia przestrzegania praw człowieka w Polsce.

Prawa człowieka regulują
relacje między państwem
a obywatelem.

A ich zadaniem jest ochrona
obywatela przed działaniami
władzy.

Prawa człowieka

wynikają z samego faktu, że jesteśmy ludźmi (a każdy człowiek ma godność osobową),

są niezbywalne,

nie są bezpośrednio związane z obowiązkami.

Burza mózgów

Jakie są prawa człowieka?

Prawo do edukacji

Kategorie praw człowieka

Prawa osobiste	Prawa polityczne
<ul style="list-style-type: none">▪ prawo do życia▪ zakaz tortur, niehumanitarnego traktowania i karania▪ zakaz pracy niewolniczej▪ prawo do wolności osobistej▪ prawo do rzetelnego procesu sądowego▪ prawo do poszanowania życia prywatnego i rodzinnego▪ wolność myśli, sumienia i wyznania▪ zakaz dyskryminacji.	<ul style="list-style-type: none">▪ wolność pokojowych zgromadzeń▪ wolność stowarzyszania się▪ prawo do wybierania przedstawicieli i bycia wybranym (czynne i bierne prawo wyborcze)▪ udział w referendum▪ prawo do informacji o działalności władzy▪ wolność wyrażania opinii.

Wolność stwarzania się

Kategorie praw człowieka

Prawa ekonomiczne, socjalne i kulturalne

- prawo własności
- prawo do pracy
- prawo do urlopu
- prawo do zabezpieczenia socjalnego na starość i w razie choroby
- prawo do dostępności opieki zdrowotnej
- prawo do edukacji
- prawo do korzystania z dóbr kultury.

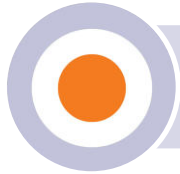
Prawa kolektywne (solidarnościowe)

- prawo do pokoju
- prawo do rozwoju
- prawo do pomocy humanitarnej
- prawo do zdrowego środowiska naturalnego
- prawo do wspólnego dziedzictwa przeszłości
- prawo do zasobów i bogactw naturalnych.

Czynne i bierne prawo wyborcze

Ograniczenia prawa człowieka

- nasze prawa kończą się tam, gdzie zaczynają się uprawnienia innych osób;
- prawa obywatelskie przysługują tylko obywatelom danego kraju (od tej zasady istnieje wyjątek: obywatele Unii Europejskiej mogą brać udział w wyborach samorządowych w państwie UE, w którym mieszkają na stałe, nawet jeśli nie są jego obywatelami);
- prawa osobiste przysługują wszystkim, niezależnie od posiadanego obywatelstwa;
- pewne prawa są związane z wiekiem (dotyczy to zwłaszcza praw politycznych).

Prawa człowieka mogą być również ograniczone, gdy jest to konieczne ze względu na:

- bezpieczeństwo i ochronę porządku publicznego
- ochronę zdrowia i moralności publicznej
- ochronę środowiska
- stan wyjątkowy i wojenny.

Czy są takie prawa człowieka, których nie można ograniczyć?

Istnieją jedynie dwa prawa człowieka, które nigdy, w żadnych okolicznościach, **nie mogą być ograniczone**. Są nimi:

- 1) wolność od tortur, poniżającego i niehumanitarnego traktowania
- 2) zakaz niewolnictwa.

Sprzeciwiamy się niewolnictwu i pracy przymusowej

Plakat kampanii
Komisji Europejskiej
w mediach
społecznościowych

Rusz głową

Kto chroni prawa człowieka?

Prawa człowieka chronią odpowiednie procedury oraz instytucje

Ochrona na poziomie krajowym	Ochrona na poziomie międzynarodowym
<ul style="list-style-type: none">▪ Niezależne sądy i trybunały▪ Niezależni od władz rzeczniczy praw▪ Organizacje społeczne.	<ul style="list-style-type: none">▪ Sądy międzynarodowe (np. Europejski Trybunał Praw Człowieka, Trybunał Sprawiedliwości UE)▪ Komitety ONZ-owskie (np. Komitet Praw Człowieka, Komitet Praw Dziecka).

Z życia wzięte

W 1991 r. jeden z dziennikarzy austriackich w swoim artykule nazwał lidera Austriackiej Partii Wolności, Jörga Heidera, idiotą. Chodziło o wypowiedź polityka na temat zasług armii niemieckiej w czasie II wojny światowej, jakie położyła dla pokoju na świecie (!). Sąd skazał dziennikarza na karę grzywny, uzasadniając, że słowo „idiotą” jest obelżywe i nie może być użyte w krytyce publicznej. Sprawa dziennikarza trafiła do Europejskiego Trybunału Praw Człowieka w Strasburgu.

Pałac Sprawiedliwości w Strasburgu we Francji.
Fot. Council of Europe Credits

Wyjaśnij
politykę

KOSS oraz Przewodnik
obywatelski

CENTRUM EDUKACJI
OBYWATELSKIEJ

Rusz głową

Czy Twoim zdaniem dziennikarz miał prawo powiedzieć tak o polityku?
Uzasadnij swoją odpowiedź.

Wejdź na Jamboard i przyczep swoją karteczkę z odpowiedzią

Z życia wzięte

Jaki był prawdziwy finał sprawy?

Trybunał Praw Człowieka w Strasburgu uznał, że Austria naruszyła art. 10 Europejskiej Konwencji Praw Człowieka dotyczący wolności słowa. W uzasadnieniu podkreślono, że istnieją prawne granice dopuszczalnej krytyki. O ile za obraźliwe słowa wypowiedziane pod adresem zwykłego obywatela można zostać ukaranym, o tyle już za wypowiedź w podobnym tonie skierowaną do polityka (mimo że jest ona niestosowna) nie można. Politycy powinni mieć bowiem „grubszą skórę”, gdy chodzi o ingerencje w ich prywatność, a obywatele i dziennikarze mają prawo oceniać ich pracę oraz wypowiedzi.

wyrok Europejskiego Trybunału Praw Człowieka nr 25060/94

Wyjaśnij
politykę

KOSS oraz Przewodnik
obywatelski

CENTRUM EDUKACJI
OBYWATELSKIEJ

SLAPP, czyli strategiczny proces sądowy ograniczający aktywność publiczną*

Pozywający:

Pozwani:

organ państwa, które zmierza ścieżką
autorytaryzmu

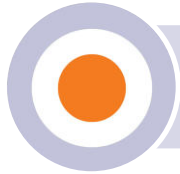
biznes, szczególnie duże koncerny lub
lokalne duże firmy

organizacje z określonym interesem
ideologicznym

aktywiści / aktywistki lub organizacje
społeczne

dziennikarze / dziennikarki, czyli media

naukowcy oraz naukowczynie.

Cel

- zatrzymanie debaty publicznej - odebranie głosu, uciszenie tematu, zmiana narracji (lub niedopuszczenie do niej);
- wywołanie poczucia strachu, zawstydzenia i umęczenie pozwanych (w tym finansowe)
- niekoniecznie celem jest wygranie sprawy w sądzie!

SLAPP jest często wykorzystywany na poziomie lokalnym.

Przykłady wykorzystania

- niektóre tematy publiczne, w tym np. „ochrona narodu polskiego”, przestrzeganie praworządności, antysemityzm etc.;
- trudne tematy historyczne, jak Holokaust, kolaboracja z okupantem (np. sprawa przeciwko profesorom Engelking i Grabowskiemu);
- ochrona osób publicznych (np. rodzina Mariana Banasia pozywająca oko.press, Daniel Obajtek pozywający „Gazetę Wyborczą” czy posłów opozycji) lub instytucji (np. TVP pozywająca prof. Wojciecha Sadurskiego).

Prawa dziecka

do otrzymania aktu urodzenia, imienia, nazwiska i obywatelstwa;

do otrzymywania informacji, możliwość posiadania swoich poglądów i prawo do swobodnego ich wypowiedzenia;

do wysłuchania w czasie rozpatrywania sprawy, która dotyczy dziecka;

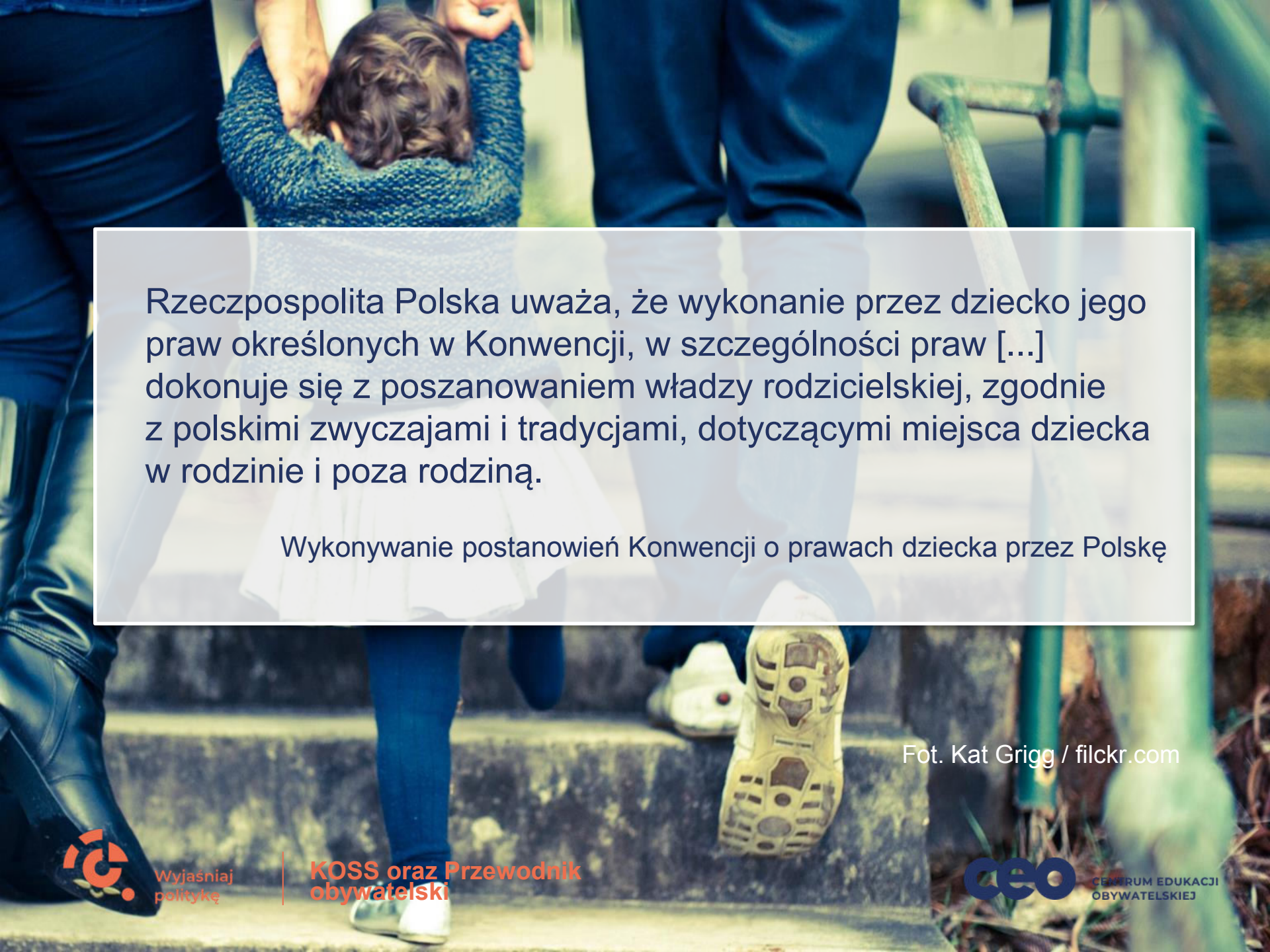
do ochrony przed przemocą fizyczną i psychiczną, zaniedbaniem, złym traktowaniem i wyzyskiem;

do nauki, rozwoju, wypoczynku oraz zabawy i... czasu wolnego.

Plakat jednej
z kampanii
społecznych
na rzecz praw
dzieci w Polsce

A close-up portrait of a woman's face, focusing on her eyes, nose, and mouth. She is wearing large, ornate earrings with wooden and black beads. A black rectangular text box is superimposed over her eyes.

**Nie zamykaj oczu
na przemoc wobec dzieci**

A young child with dark hair, wearing a blue textured sweater, is being held up by two adults. The child's arms are raised, and they appear to be in a joyful or playful mood. The background shows a park-like setting with green metal railings and a blurred natural environment. The scene is captured from a low angle, focusing on the child and the lower legs of the adults.

Rzeczpospolita Polska uważa, że wykonanie przez dziecko jego praw określonych w Konwencji, w szczególności praw [...] dokonuje się z poszanowaniem władzy rodzicielskiej, zgodnie z polskimi zwyczajami i tradycjami, dotyczącymi miejsca dziecka w rodzinie i poza rodziną.

Wykonywanie postanowień Konwencji o prawach dziecka przez Polskę

Fot. Kat Grigg / flickr.com

Wyjaśnij
politykę

KOSS oraz Przewodnik
obywatelski

CENTRUM EDUKACJI
OBYWATELSKIEJ

Dwunastoletni Staszek po powrocie z obozu harcerskiego oświadczył rodzicom, że wielu jego kolegów z drużyny nie je mięsa, bo zabijanie zwierząt jest okrutne. Z tego powodu i on postanowił zostać wegetarianinem. W rodzinie Staszka wszyscy jedzą mięso.

Czy Twoim zdaniem rodzice powinni wziąć pod uwagę zdanie chłopca i respektować jego postanowienie? Do kogo Staszek może się zwrócić po pomoc?

Jak myślisz, do kogo skierowane są słowa: „Nasz głos. Nasze prawa. Nasza przyszłość”?

Okolicznościowy plakat ONZ z okazji uchwalenia Powszechnej Deklaracji Praw Człowieka

Podsumowanie

My też sami możemy i powinniśmy bronić swoich praw, walcząc w ich obronie.

Słowniczek obywatelski

PRAWA CZŁOWIEKA – niezbywalne uprawnienia wypływające z godności człowieka, dotyczące relacji władza – jednostka.

WOLNOŚCI I PRAWA – o wolności mówimy wtedy, gdy władze mają obowiązek nie ingerować w jakąś sferę życia jednostki, o prawie – kiedy ich powinnością jest podjęcie jakichś pozytywnych działań na rzecz jednostki.

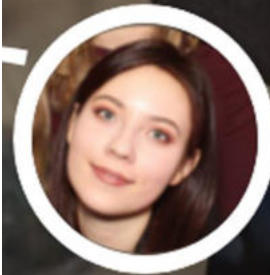
PRAWA OSOBISTE – podstawowe uprawnienia gwarantujące jednostce możliwość samodzielnego i wolnego od zewnętrznych nacisków kształtowania swojego życia (np. prawo do życia, prawo do wolności, zakaz tortur).

PRAWA POLITYCZNE – uprawnienia zapewniające jednostce możliwość uczestnictwa w życiu publicznym i rządzeniu państwem (np. prawo do udziału w wyborach, wolność stowarzyszania się).

Centrum Edukacji Obywatelskiej prowadzi kampanię pt. „Ponad granicami. Rozmawiajmy o migracjach”

Poznaj historie migrantów

Migrujemy całe życie – zmieniamy szkołę, wyjeżdżamy z miasteczka, opuszczamy kraj, uciekamy przed problemami, znajdujemy rozwiązanie lub miłość życia. Małe historie tworzą wielkie opowieści. Poznaj historie migrantów i opowiedz swoją.

Viktoria

Hiroshi

Lubna

Julia

Centrum Edukacji Obywatelskiej poleca

Kampania „Ponad granicami. Rozmawiajmy o migracjach” ma na celu zwrócenie uwagi młodych ludzi na temat migracji we współczesnym świecie oraz wzmocnienie w nich poczucia odpowiedzialności za społeczeństwo, którego integralną część stanowią także migranci i migrantki. Realizowana jest w ramach projektu „I am European. Historie i fakty o migracjach na XXI wiek” realizowanego przez CEO ze środków Unii Europejskiej.

Zachęcamy do zapoznania się z materiałami towarzyszącymi kampanii, które można znaleźć na:

- www.ponadgranicami.ceo.org.pl
- [@ponadgranicami](#) (profil na Instagramie)
- <https://migracje.ceo.org.pl/filmy/opowiesci-o-migracjach> (krótkie filmy przybliżające historie osób z doświadczeniem migracyjnym)
- <https://migracje.ceo.org.pl/klubowe-materialy>. (Klub Dobrej Rozmowy).

CENTRUM EDUKACJI
OBYWATELSKIEJ

Dziękujemy za uwagę!

Fundacja Centrum Edukacji Obywatelskiej

ul. Noakowskiego 10
00-666 Warszawa

www.ceo.org.pl
www.blog.ceo.org.pl

Wyjaśnij
politykę

KOSS oraz Przewodnik
obywatelski

Kontakt

koss@ceo.org.pl

Rysunki: Piotr Rychel (slajd 3)

Źródła materiałów :

- *Przewodnik obywatelski. Wiedza o społeczeństwie w liceum i technikum – zakres podstawowy. Cz. 2, Warszawa 2020 (nr dopuszczenia: **1031/2/2020**)*
- *KOSS. Wiedza o społeczeństwie w szkole podstawowej (nr dopuszczenia: **929/2018**)*
- oraz materiały edukacyjne CEO do WOS-u.